

ÉNEK-ZENE

Célok és feladatok

A szakközépiskolai énekkutatás, a kulturális tudatosság és kifejezőképesség kompetenciáit, mint egyik kulcskompetenciát, figyelembe veszi a tanterv kialakításában, s feladatának tekinti annak megvalósítását.

Legfontosabb célja, hogy a zene az életmód szerves részévé váljék. Hatása érzelmi és értelmi vonatkozású, jellemformáló ereje és szerepe van. A közös zenei tevékenység, a csoportos muzsikálás élménye, az aktív zenei cselekvés öröme arra ösztönzi a tanulót, hogy a közösség tevékeny és felelős tagja legyen.

Célja, hogy átfogó ismeretanyaggal segítse az európai-egyetemes kulturális örökségünk megismerését, kiemelt figyelemmel a kortárs művészetek különböző ágait illetően. Zenei élményeket, ismereteket a sokrétű zenei hatásokat, zenei tudattá rendezze a tanulóknak.

A készségek fejlesztése során a zenei befogadóképesség a hallgatandó zenei művek sokszínűségével bővíthető. A közös zenei tevékenység, éneklés, zenélés, lehetőséget teremt az aktív zenei cselekvésre. Alkalmat ad az egyéni önkifejezésre, megvalósulásra.

Lehetőségeket kell teremteni arra, hogy a tanulók megfogalmazzák egyéni és csoportosan is kialakított véleményüket a megismert zenei alkotásokról. Segítséget kell nyújtani az értékálló ismeretek kialakításához, amely segít megkülönböztetni a művészi értéket a silány daraboktól.

A szakközépiskolai énekkutatás a korábban megszerzett ismereteket, készségeket aktív zenélési módokat összegzi és az életkori sajátosságokból adódóan fejlettebb szintre emeli. Hozzájárul a zenei világnépek kialakításához. Esélyt teremt arra, hogy a tanulók az iskolai kereteken belül és azon kívül is motiváltak legyenek az ismeretbővítésre, valamint arra, hogy valóban éljenek a zene személyiségformáló, a lelki energiákat kiegyensúlyozó lehetőségeivel.

Fejlesztési követelmények

Éneklés

Az éneklés sok diák számára az egyetlen aktív zenélési lehetőség. Középiskolában a megfelelő érzelmi és értelmi háttérrel valóban a művészi önkifejezés szintjére emelendő. Az énekhang jelentse a tanuló számára a legtökéletesebb, bármikor igénybe vehető hangszert. Cél a kifejező énekhang mint eszköz továbbfejlesztése ahhoz, hogy a tanulók közelebb kerüljenek a magyar és egyetemes zeneirodalom remekeihez.

A csoportos és egyéni éneklés tiszta intonációval, pontos ritmussal, érthető kifejező szövegkijelítéssel, az előadásmód helyes megválasztásával a zenei hallás fejlesztője is. A közös éneklésből a többszólamú éneklésbe fejlődve a többszólamú hallás, hangközök tiszta intonálása, a tonalitás iránti érzék erősödése következik.

Zenei írás- olvasás

A középiskolában a zenei olvasás- írás jelrendszerének további fejlesztése a cél. A gyakorlás eljuttatja a tanulót a reprodukálás készségéhez. A szolmizációs nevek, illetve segítségükkel a kottaolvasás, a kottakép értelmezése a zenei reprodukció fontos elemei.

Zenehallgatás

A zenei hallás fejlesztését szolgálja a hangzó zene megfigyeltetése, a zenehallgatás. Lehetővé teszi a zenei folyamat befogadását, megfigyelését, formai összefüggéseinek észrevételét, a zene valamennyi összetevőjének tudatosítását. Jól kiegészíti az éneklési készség formálását. A közös zenehallgatás egyre inkább a meglévő ismeretek alkalmazása, az ismeretlen zene megfigyelése felé irányuljon.

A zenei befogadóképesség fejlesztése a zenehallgatás segítségével történik. 9-10. évfolyamban a hosszabb szemelvények hallgatása lehetővé teszi átfogóbb összefüggések, formák, szerkesztési elvek, zenei megoldások megfigyelését. Mindezek tudatosítása a zenetörténeti korok általános művészeti jellemzőit, azok elhatárolódását és összefüggéseit érzékeltetik. Mindezekkel párhuzamosan fejlődik a tanuló ízlésrendszere, véleménynyilvánítási készsége.

Önművelés

Fontos feladat az életkori sajátosságoknak megfelelő tanulási módszerek tudatosítása. A tanulók legyenek képesek korszerű könyvtár- és informatikai ismeretek birtokában - kotta, szakkönyv, szótár, lexikon, hangzó anyag, CD (CD-ROM) felhasználásával - részfeladatok önálló feldolgozására.

A zeneirodalmi alkotások megismerése hozzájárul más művészeti ágak formanyelvének megértéséhez.

A tömegkommunikáció zenei műsorkínálatának figyelemmel kísérése, a szelektálás képessége, a rendszeres hangverseny-látogatás, az iskola zenei életének megszervezése és működtetése fontos eszköz ahhoz, hogy az értékes zene a fiatalok életének szerves részévé váljon.

Kollektív művészi tevékenység

A kollektív művészi munka valamennyi szintere: énekkar, zenekar, néptáncegyüttes fejleszti az előadói készséget, bővíti az önkifejezés eszköztárát.

9. évfolyam

BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK	TARTALMAK
Éneklés	
<p>Önálló népdaltanulás kottakép alapján Autentikus előadásra való törekvés (különösen a magyar népdal világában) Énekes (esetleg hangszeres) közreműködés csoportos zenei előadásban Többszólamú művek (vegyeskari is) csoportos éneklése Csoportos és egyéni éneklés hangszer- kísérettel a tanult zenetörténeti korból Zenei karakterek, stílusjegyek kifejezése, tanári vezénylés alapján</p>	<p>Népdalok a magyar népdal minden műfajából (népballada, sirató, katonadal, betyárnóta, ivónóta, párosító, lakodalmi dal, tánc, nóta) Énekes anyag a magyar zene történetéből a XVIII.század végéig (történeti énekek, virágénekek) Középkori dallamok (gregorián ének, trubadúr dal) Reneszánsz énekes művek Barokk zeneművek, énekes szemelvények Klasszikus dalok, zeneművek témái</p>
Zenehallgatás	
<p>A zene összetevőinek (pl. ütemformák, dallamívek) felismerése, önálló értelmezése hangzó zenei anyagok alapján Népzenei és műzenei alkotások ismertetése, korszak és stílus jellemzése hangzó vagy írott népzenei forrásanyagok alapján Zenetörténeti korszakok, stílusok jellemzése hangzó vagy írott dokumentumok felhasználásával Öntevékeny tanulói munka: könyvtárhasználat, adatgyűjtés, képanyaggyűjtés, videó, cd-, egyéb oktatóanyagok használata</p>	<p>Népzenei felvételek Magyar és európai zeneirodalmi alkotások a XVIII.század végéig A tanult zenetörténeti korok jellemzői, műfajai, stílusjegyei</p>
Improvizáció	
<p>Népdalperiódus rögtönzése megadott dallamsorral.</p>	<p>Dallammodellként: az énekelt és meghallgatott zenei anyag tartalmi (dallammotívumok: műzenei és népzenei periódusdallamok)</p>
Zenei olvasás-írás	
<p>Dalok, zeneművek témáinak éneklése szolmizálva violinkulcsban kottáról, a tanult hangnemekben. Elemzési feladatok megadott szempontok szerinti önálló megoldása</p>	<p>Az énekes anyag és a zenehallgatás anyagának ritmikai és metrikai struktúrája, dallamszerkezete, hangneme, formája, és hangzásbeli sajátosságai</p>

ZENEI ISMERETEK

Népzene	<p>Népdal; népballada, sirató, katonadal, betyárnóta, ivónóta, párosító, lakodalmi, táncnóta Népdalok: szerkezete, formája, hangsora, hangkészlete, előadásmódja, stílusa Népi hangszerek: duda, citera, cimbalom, tekerő, népi zenekar</p>
Zeneelmélet	<p>Ritmus: kis nyújtott, kis éles, kis szinkópa, nyolcad triola, tizenhatod triola Ütemfajták: 3/8, 6/8, Kottaismeret: Előjegyzés, szolmizációs szótagok és abc-s nevek módosításai (a tanult hangnemi keretben); Hangsorismeret: pentatónia, diatónia, dúr és moll hangsor, Hangzatismeret: dúr és moll, Zenei műszavak, előadási jelek: pp, p, mp, mf, f, ff; crescendo, decrescendo, tempo giusto, parlando, rubato, allegro, moderato, andante, staccato, legato; da capo al fine, coda; solo, tutti; opus, numero</p>

Zeneirodalmi	<p>A magyar történelmi zene műfajai: Virágének, históriás ének, ungarcsa Az európai zenetörténet műfajai Egyházi: gregorián, mise, motetta, korál, kantáta, oratórium, passio, requiem Világi: kánon, trubadúr dal, madrigál, opera; concerto grosso, szvit, nyitány, preludium, fuga, rondo, variáció, menüett, szonáta, szimfónia, versenymű, vonósnégyes, trio Zenei szerkezetek, formák: Homofón és polifón szerkesztés, szekvencia, periódus; triós forma, szonáta-forma Hangszerek: Hegedű, brácsa, gordonka, nagybőgő; fuvola, oboa, klarinét, fagott; trombita, harsona, kürt, tuba; ütődob, nagydob, cintányér, triangulum; orgona, zongora, lant, hárfa</p>
Zenetörténet	<p>A zenetörténet tanult korszakai: Középkor, reneszánsz, barokk, bécsi klasszicizmus Zeneszerzők - Josquin, Palestrina, Lassus; Purcell, Lully, Monteverdi, Corelli, Vivaldi, D. Scarlatti, J.S. Bach, Händel</p>

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

10 új dallam - népdal, a tanult zenetörténelmi korok műdalai, oratórium- és operarészletek - éneklése emlékezetből.

Közreműködés az osztály vagy csoport énekes előadásában.

Zenehallgatás

A középkori, a reneszánsz, barokk és klasszikus zenetörténelmi korok stílusjegyeinek ismertetése, továbbá felismerése többször hallott zeneművekben, zeneműrészletekben.

Egyes zeneirodalmi alkotások megnevezése témáik, hallott részleteik alapján.

Improvizáció

Ritmus improvizálása megadott ritmusképletekkel megadott terjedelemben.

Könnyebb osztató-ritmus rögtönzése adott dallamokhoz.

Zenei olvasás-írás

Ismert dallamok utószólómizálása.

Hangnemek megállapítása előjegyzés alapján.

Dúr és moll karakter felismerése.

10. évfolyam

BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK	TARTALMAK
Éneklés	
Egyéni éneklés a magyar népzene hajlításokban gazdag anyagából Más népek dalainak csoportos éneklése eredeti nyelven Többszólamú művek csoportos éneklése Csoportos éneklés hangszerkísérettel Zenei karakterek kifejezése önállóan is	Régi és új stílusú magyar népdalok Hazai nemzetiségi és etnikai kisebbségek újabb dalai Más népek újabb dalai XIX.századi magyar dalok XX.századi zenei szemelvények Énekelhető szemelvények Bartók Béla, Kodály Zoltán és tanítványaik vokális zenéjéből Ismertebb zeneművek énekhangon könnyen megszólaltatható témáinak éneklése

Zenehallgatás

A XIX. és a XX.század jellegzetes, meghatározó stílusjegyeinek megismerése a zeneművek hallgatása során A romantika és a XX.század új zenei műfajainak, formáinak, egyéb jellegzetességeinek megállapítása, stílusjegyek hallás utáni összehasonlítása, elemzése. Egyes zenei műfajok fejlődéstörténetének leírása Összefüggések, kapcsolatok megállapítása és értelmezése a zene és társművészetek között. Önálló könyvtárhasználat adatgyűjtés, képanyag; videó, CD, egyéb oktatóanyagok használata	Népzenei felvételek Népdalfeldolgozások Művek, műrészek a XIX. és a XX.század kiemelkedő zenei alkotásaiból A zene szórakoztató funkciói a zenetörténetben (különös tekintettel a XIX. és a XX.század zenéjére) Szórakoztató zene napjainkban
---	---

Improvizáció

Improvizáció	Dallammodellként: XX.századi zenei (ritmus és dallam-) modellek
--------------	--

Zenei olvasás-írás

Aszimmetrikus ütemű ritmus- és dallampéldák megszólaltatása kottaképről	A XIX.. és XX.századi zene énekelt és meghallgatott zenei példáinak anyaga
---	--

ZENEI ISMERETEK

Zeneelmélet	Aszimmetrikus ütemek: 3/8, 5/8, 7/8 Kromatika, egészhangúság, dodekafónia, atonalitás
Hangszer	Angol kürt, cseleszta, gitár, gong, kasztanyetta, kisdob, szaxofon, tamburin, xilofon
Zeneirodalom	Népies műdal, magyar nóta, cigány zene; Dal, mazurka, keringő, polonéz; Etűd, fantázia, nocturne, rapszódia; Szimfonikus költemény; a romantikus, ill. nemzeti opera; Balett, operett, musical, chanson; Spirituálé, blues, ragtime, dixiland, swing, rock, stb. Aktualitások a könnyűzenéből
Zenetörténet	Romantika, nemzeti romantika; XX. századi zenei irányzatok: impresszionizmus, expresszionizmus, neobarokk, neoklasszicizmus, folklorizmus, dodekafónia Új kifejezési formák: elektronikus zene; filmzene; rock-opera, folk-pop, új jelenségek Zeneszerzők – XIX.sz.ázad: Schubert, Schumann, Mendelssohn, Brahms, Chopin, Dvořák, Csajkovszkij, Muszorgszkij, Liszt, Erkel, Verdi, Wagner Zeneszerzők – XX.század: Debussy, Ravel, Gershwin, R. és J. Strauss, Stravinsky, Honegger, Hacsaturján, Britten, Schönberg, Berg, Penderecki, Lutosławski - XX.század: Bartók, Bárdos, Kodály, Lajtha, Weiner és más ma élő szerzők A dzsessz Filmzene és könnyű zene: Lehár, Joplin, Rota, Bernstein, Presley, a Beatles, Webber; aktualitások

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

10 újabb – a Tartalom címszó alatti kategóriákból választott - népdal, műdal, műzenei részlet, könnyebb kórusmű-részlet énekes reprodukálása emlékezetből (mutatók más feladatot oldanak meg)

Zenehallgatás

A XIX. és a XX. század zenei stílusainak felismerése a zeneművek hallgatása során a zene és a társművészetek kapcsolataira utaló példák felsorolása

Improvizáció

Ritmuskok rögtönzése megadott ritmus- és dallamkészlettel

Zenei olvasás- írás

Egyszerű aszimmetrikus ütemű ritmusok és dallampéldák megszólaltatása kottaképről, javasolt zenei anyag

Népdalok

A bolhási kertek alatt

A nagy bécsi kaszárnya

Annyi bánat a szívemen

Béres legény

Beteg asszony

Duna parton vagy egy malom

Elindultam szép hazámból

Erdő mellett estvéledtem

Este, este, de szerelmes

Hej, rozsmaring

Istenem, istenem áraszd meg a..

Katona vagyok én

Körösfői kertek alatt

Megkötöm lovamat

Megrakják a tüzet

Röpülj, páva

Szép a gyöngyvirág

Szivárvány havasán

Tavaszi szél

Tiszán innen, Dunán túl

Énekes anyag a magyar zenetörténetből

Bocsásd meg Úristen – Balassi ének a Kájoni- kódexből

Hej Rákóczi, Bercsényi

Áll előttem egy virágszál – virágének a XVIII. századból

Ej, haj, gyöngyvirág –Pálóczi Horváth Ádám dalgyűjteményéből

Aranyideim folyása –Kovács Ferenc énekeskönyvéből

Simonffy: Három a tánc

Szentirmai: Csak egy kislány van a világon

Énekes műzenei szemelvények

Alleluja dallamok

Händel: Csordul a könnyem (a Xerxes c. operából)

Beethoven: Örömmóda (IX. szimfónia – IV. tétel)
Schubert: A pusztai rózsza (dal)
Gaudeamus igitur (Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány)
Kodály-Berzsenyi : A magyarokhoz
Kodály: Mikoron Dávid (Psalmus Hungaricus)
Gershwin: Porgy dala (Porgy és Bess)

Zenehallgatási anyag

Lassus: Zsoldos szerenád
Bach: h-moll szvit
Bach: preludium és fuga (Wohltemperiertes Klavier kötetéből)
Händel: F-dúr szvit (Vízizene)
Haydn: C-dúr („Kaiser”) vonósnégyes - II. tétel (Op. 76. No. 3)
Mozart: A-dúr zongoraszonáta (K. 331)
Mozart: Figaro házassága
Beethoven: V. (Sors) Szimfónia
Beethoven: IX. szimfónia - IV. tétel
Schubert: h-moll (Befejezetlen) szimfónia
Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány
Mendelssohn: Szentivánéji álom – szvit (részlet)
Liszt: Les Preludes
Wagner: Nyitány és Walther versenydala a Nürnbergi mesterdalnokok c. operából
Ravel: Bolero
Kodály: Hány János (szvit)
Kodály. Székelyfonó
Kodály: Psalmus Hungaricus
Gershwin: Rhapsody in Blue
Bartók: 15 magyar parasztdal (zongorára) és Nyolc magyar népdal (ének-zongora)
Bartók: Cantata Profana
Bartók: Concerto
Orff: Carmina Burana
Berstein: West Side Story